

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการอนุรักษ์ช้างป่าอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าในตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีพบว่ามีความคิดที่เกี่ยวข้องคือ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแนวความคิดในทางกฎหมายมหาชนซึ่งได้แก่แนวความคิดในเรื่องสิทธิชุมชนและแนวความคิดในเรื่องภารกิจของรัฐ กล่าวคือ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันและในอนาคต กรณีของช้างป่าซึ่งเป็นสัตว์ป่าอย่างต้องมีการอนุรักษ์สายพันธุ์ของช้างป่าไว้มิให้ถูกล่าหรืออยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ ในขณะที่หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนก็ยิ่งเรียกร้องให้การอนุรักษ์นั้นต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ซึ่งในที่นี้คือ ชุมชนในตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องย่อมต้องมีเนื้อหาที่สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ช้างป่าในพื้นที่อย่างยั่งยืน

แนวความคิดเรื่องอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนั้นเป็นภารกิจของรัฐซึ่งกรณีของช้างป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีนั้นถือว่าเป็นทั้งภารกิจพื้นฐานและภารกิจรองของรัฐกล่าวคือ รัฐมีภารกิจพื้นฐานในการที่จะให้ความปลอดภัยและรักษาความสงบสุขในสังคมความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน และในขณะเดียวกันก็มีภารกิจรองในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในกรณีช้างป่าได้ทำร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชนจึงเป็นหน้าที่โดยทั่วไปของรัฐ ซึ่งทำให้ไม่ได้รับการชดเชยเต็มตามสิทธิ อย่างไรก็ตาม หลายหน่วยงานรวมทั้งชุมชนซึ่งได้รับผลกระทบได้ร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การเฝ้าระวังและผลักดันกลับไปป่า การชูดคูกันช้าง การใช้รั้วฟ้ล้อมเป็นรั้วบ้านเพื่อกันช้าง และการจัดทำสวนสัตว์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิตของช้างป่า แต่ยังมีปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งบทบาทและสถานะของชุมชนในฐานะผู้ทรงสิทธิในการอนุรักษ์ จัดการ และใช้ประโยชน์ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

5.1 บทสรุป

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในภัยพิบัติที่เกิดจากช้างป่า

ในกรณีความเสียหายอันเกิดจากช้างป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีมีลักษณะเป็นเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบ หรือสร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของคนเป็นจำนวนมากและเป็นวงกว้างเกินกว่ากำลังของผู้ประสบเหตุจะรับมือได้โดยลำพังหรือเกินกว่าจะแก้ไขโดยใช้กลไกปกติที่มีอยู่ในท้องที่ที่ประสบเหตุ นั้น การแก้ไขต้องอาศัยกลไกที่มีประสิทธิภาพมากกว่าของหน่วยที่มีหน้าที่จัดการโดยเฉพาะเข้ามาแก้ไขเหตุการณ์ ซึ่งความเสียหายที่เกิดจากช้างป่าในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นภัยพิบัติอันเกิดจากธรรมชาติ และมีกระบวนการในการจัดการภัยพิบัติมีสามประการคือ ประการแรกกระบวนการป้องกันก่อนเกิดภัยพิบัติ เช่น

การศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ความเสี่ยงและวางแผน การชักจูงการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย ประการที่สอง กระบวนการขณะเกิดภัยพิบัติ เช่น การกักภัยหรือการระงับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น และประการสุดท้าย กระบวนการหลังเกิดภัยพิบัติ เช่น การฟื้นฟูและช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ซึ่งประสบภัยพิบัติให้กลับสู่สภาพเดิม

เมื่อช้างป่าได้ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยเข้าทำร้ายหรือทำลายทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจึงเกิดปัญหาว่า รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เฉพาะเจาะจงในการคุ้มครองดูแลช้างป่านั้นหรือไม่ เพราะหากหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่แล้วไม่คุ้มครองดูแลช้างป่านั้นให้ดีขึ้นเข้าทำร้ายหรือทำลายทรัพย์สินของประชาชน หน่วยงานของรัฐย่อมมีความรับผิดชอบซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า เฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เท่านั้น แต่กรณีช้างป่าได้เข้าทำร้ายหรือทำลายทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี นั้นส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชุมชนหรือหมู่บ้านนอกเขตดังกล่าวข้างต้นเนื้อหาของกฎหมายจึงยังไม่ชัดเจนว่ากรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีอำนาจหน้าที่เฉพาะในการคุ้มครองช้างป่านอกเขตได้หรือไม่ เมื่อยังไม่ชัดเจนว่ากฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่เฉพาะเจาะจงให้แก่หน่วยงานของรัฐอันจะทำให้ต้องรับผิดชอบ การชดเชยหรือเยียวยาประชาชนจากช้างป่าจึงเป็นเรื่องในทางนโยบายของรัฐ การช่วยเหลือจึงไม่จำเป็นต้องให้เต็มตามจำนวนความเสียหาย

กฎหมายแม่บทของประเทศไทยจึงยังไม่มีช่องทางให้ประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากช้างป่าสามารถขอรับชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ส่งผลทำให้การดำเนินภารกิจของรัฐในการคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินไม่บรรลุผล บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับช้างป่านั้นห้ามมิให้มีการล่าหรือทำร้ายช้างป่าแม้จะกระทำโดยจำเป็นก็ยังคงมีความผิดตามกฎหมายเพียงแต่อาจได้รับการยกเว้นโทษ มีลักษณะเป็นบทบังคับที่เข้มงวดให้ประชาชนต้องคุ้มครองชีวิตของช้างป่าแต่กลับไม่มีบทบัญญัติที่เปิดช่องทางให้เยียวยาความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสม ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรมจากการที่กฎหมายในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเจาะจงสำหรับภัยธรรมชาติอันเกิดจากช้างป่า การจัดการย่อมขาดประสิทธิภาพ ไม่จูงใจให้อนุรักษ์ช้างป่าอย่างยั่งยืน เพราะผู้ที่อนุรักษ์ช้างป่าไม่ได้รับค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปอย่างเหมาะสมดังนั้น หากประเทศไทยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและยังมีการบังคับใช้อยู่จึงส่งผลทำให้การคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินในลักษณะดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักภารกิจของรัฐ

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสวนสัตว์เพื่อแก้ไขปัญหาช้างป่าอย่างยั่งยืน

การจัดทำสวนสัตว์นั้นเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามานานทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ช้างป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ได้อย่างยั่งยืนเพราะเกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์จากช้างป่าในทางอนุรักษ์และสามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากช้างป่าอีกด้วย เช่น การอนุรักษ์ช้างป่าด้วยการจัดทำโครงการคชอาณาจักร ในจังหวัดสุรินทร์จัดทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นความเป็นอยู่บนพื้นฐานของหมู่บ้านข้างการใช้ประโยชน์จากช้างป่าจึงมีความหลากหลายและเกิดประโยชน์อย่างน้อยสามประการคือ เป็นการอนุรักษ์พันธุ์ช้างป่าไว้ไม่ให้สูญพันธุ์ ลดการ

เผชิญหน้าระหว่างประชาชนในชุมชนกับช่างป่า รวมทั้งสามารถสร้างรายได้จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่า ในการแก้ไขปัญหาช่างป่าโดยการจัดทำสวนสัตว์นั้นได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพิจารณาแล้วว่าเกิดประโยชน์ทั้งต่อการอนุรักษ์ช่างป่าให้อยู่ในสภาพธรรมชาติของพื้นที่ป่ามากที่สุด และเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่สนับสนุนให้สามารถทำได้ สองประการคือ ประการแรกเงื่อนไขในการขอจัดตั้งสวนสัตว์ต้องมีหลักฐานแสดงสิทธิในที่ดินซึ่งจะขอจัดตั้งสวนสัตว์ ประการที่สองในการจัดตั้งสวนสัตว์จะต้องมีแผนโครงการและงบประมาณซึ่งมีรายละเอียดซับซ้อนและต้องใช้ความรู้เฉพาะทางจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับคำปรึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายบัญญัติอำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ไว้โดยชัดแจ้ง ในด้านงบประมาณต้องดำเนินการเป็นโครงการขนาดใหญ่ซึ่งงบประมาณที่สูงขาดช่องทางในการขอรับงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในการดำเนินกิจการ

ดังนั้น การที่กฎหมายแม่บทของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสวนสัตว์เพื่อการปรับใช้แก่กรณีปัญหาช่างป่าในบริเวณตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะเป็นข้อจำกัดของบุคคลและชุมชนในพื้นที่ เนื่องจากการวางแผนโครงการตลอดจนจัดทำเอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งสวนสัตว์นั้นเป็นเรื่องทางเทคนิครายละเอียดในทางวิทยาศาสตร์และเป็นภารกิจของรัฐในการให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือและงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในการจัดทำสวนสัตว์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การที่กฎหมายแม่บทของประเทศไทยไม่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำสวนสัตว์ที่เป็นภารกิจของรัฐในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในพื้นที่จึงส่งผลทำให้การจัดทำสวนสัตว์เพื่อแก้ไขปัญหาช่างป่าไม่สามารถดำเนินการให้มีผลเป็นรูปธรรมได้ จึงไม่สนับสนุนต่อแนวความคิดในการจัดทำสวนสัตว์เพื่อแก้ไขปัญหาช่างป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

3. ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการอนุรักษ์ช่างป่า

ในปัจจุบันแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าได้ยอมรับให้ชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมประเภทหนึ่งที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ จัดการ และใช้ประโยชน์ได้โดยชุมชนเอง เนื่องจากเป็นหน่วยที่มีขนาดกลางระหว่างเอกชนและรัฐโดยสามารถตอบสนองต่อความต้องการในระดับครัวเรือนหรือครอบครัวได้มากกว่ารัฐหรือหน่วยงานของรัฐและมีได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนแต่มีวัตถุประสงค์เป็นไปตามกฎหมาย การให้ชุมชนเป็นผู้ทรงสิทธิในการอนุรักษ์และแก้ไขปัญหาช่างป่าโดยชุมชนเองจึงสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับปัญหาช่างป่าบริเวณตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีการอนุรักษ์ช่างป่าโดยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชนมิใช่ส่วนตัวและยังสามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมได้สะดวกมากกว่าการให้เอกชนในฐานะปัจเจกชนเป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลซึ่งมีลักษณะการกระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น การกำหนดความหมายและลักษณะของชุมชนจึงมีความสำคัญเพราะจะมีผลต่อสถานะของชุมชนในทางกฎหมายและสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ได้โดยสะดวก

จากการศึกษาพบว่า ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีแนวทางให้ชุมชนเป็นหน่วยหนึ่งทำนองเดียวกับบุคคลที่มีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนกฎหมายจึงจำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายและฐานะของชุมชนตามกฎหมายให้เป็นอีกบุคคลหนึ่งแยกออกมาเพื่อให้สิทธิของชุมชนได้รับการคุ้มครอง ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกิดจากการขออนุญาตดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีฐานะเป็นบุคคลคือ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลไม่รวมถึงชุมชนด้วยส่งผลทำให้ชุมชนโดยตัวเองไม่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากช้างป่าได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ กฎหมายแม่บทที่ใกล้เคียงในการกำหนดความหมายของชุมชนซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่มีได้บัญญัติถึงกรณีชุมชนที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าไว้เป็นการเฉพาะเป็นเพียงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรเท่านั้นไม่รวมถึงการเป็นผู้ทรงสิทธิแต่อย่างใด

ดังนั้น การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายแม่บทที่มีเนื้อหารับรองและกำหนดรายละเอียดของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเป็นการเฉพาะย่อมส่งผลทำให้สิทธิของชุมชนตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรอง คือ สิทธิการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม่มีผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ การอนุรักษ์ จัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอกง่างาม จังหวัดจันทบุรีโดยชุมชนยังไม่ได้ถูกบัญญัติรายละเอียดในกฎหมายแม่บทดังกล่าว หากประเทศไทยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและมีการบังคับใช้อยู่จึงส่งผลทำให้สิทธิของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่ายังไม่เกิดเป็นผลได้จริงซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนและแนวความคิดทางกฎหมายมหาชนได้แก่ แนวความคิดในเรื่องสิทธิชุมชนและการคุ้มครองสิทธิส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับชุมชนในการอนุรักษ์ช้างป่า

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ให้รัฐต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนเต็มตามสิทธิหรือความเสียหายที่ได้รับเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมจากการที่มีกฎหมายห้ามมิให้ล่าหรือทำร้ายช้างป่า และปรับปรุงโดยอาจจัดตั้งกองทุนสัตว์ป่าหรือกองทุนช้างป่าขึ้นเพื่อนำเงินมาชดเชยเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายและเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการจัดทำสวนสัตว์เพื่อแก้ไขปัญหาช้างป่า อีกทั้งต้องแก้ไขกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีรายละเอียดให้การดำเนินการสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 7/1 โดยใช้ข้อความ

“ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลจากการกระทำของสัตว์ป่าตามธรรมชาติวิสัยของสัตว์ โดยบุคคลนั้นมิได้มีส่วนก่อให้เกิดขึ้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่มีหน้าที่เบิกจ่ายเงินจากกองทุนสัตว์ป่าตามกฎหมายนี้เพื่อช่วยเหลือเยียวยาตามความเสียหายที่ได้รับโดยเร็ว

การจัดตั้งกองทุนสัตว์ป่า การบริหารจัดการ ขั้นตอนและวิธีการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

2. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 29 โดยเพิ่มวรรคท้ายด้วยข้อความ

“ในการยื่นคำขอตลอดจนการดำเนินการสวนสัตว์ของชุมชนที่มีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาสัตว์ป่าในพื้นที่ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านความรู้เทคนิค ตลอดจนงบประมาณเพื่อให้สวนสัตว์นั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ยั่งยืน”

3. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนสัตว์ พ.ศ. 2497 มาตรา 4 โดยเพิ่ม (5) ด้วยข้อความ

“(5) ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการจัดตั้งและบริหารสวนสัตว์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ป่า”

4. แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2540 ข้อ 14 ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยเพิ่มวรรค 2 ด้วยข้อความ

“ในการดำเนินการตามวรรคแรกของผู้ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสวนสัตว์เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ป่าให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณดำเนินการเพื่อให้สวนสัตว์แห่งนั้นสามารถใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้”

5. แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2540 ข้อ 1 (2) ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ด้วยข้อความ

“ในกรณีนิติบุคคลและชุมชน ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลนั้น ๆ ต้องมีคุณสมบัติตาม (1) (ก) (ข) (ค) (ง) (จ) (ฉ) และ (ช)”

6. แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2540 ข้อ 2 ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยเพิ่ม (7) ด้วยข้อความ

“ในกรณีของชุมชนให้ใช้หนังสือรับรองสถานภาพของชุมชนที่ออกให้โดยสภาตำบล”

7. แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547 ข้อ 2 โดยเพิ่ม (8) ด้วยข้อความ

“(8) ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งและบริหารจัดการสวนสัตว์”

กล่าวโดยสรุป นอกจากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายคือ การจัดทำหรือปรับปรุงแก้ไขแผนแม่บทในการอนุรักษ์ช้างป่าซึ่งเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนทั้งในทางตรงและทางอ้อม เพื่อสร้างความสมดุลในการอนุรักษ์ช้างป่าและการใช้ประโยชน์จากช้างป่าเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งสวนสัตว์ในพื้นที่ รวมทั้งจะเป็นการแก้ไขปัญหาและชดเชยเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการทำอันตรายหรือทำลายทรัพย์สินของช้างป่าในพื้นที่ บริเวณตำบลพวา อำเภอกงหรา จังหวัดจันทบุรี ได้อย่างยั่งยืน

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ทำการศึกษารายละเอียดเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งตลอดจนการบริหารจัดการสวนสัตว์เป็นการเฉพาะ ซึ่งพบปัญหาเบื้องต้นในการจัดตั้งนับตั้งแต่ในเรื่องของพื้นที่ดำเนินการที่คาบเกี่ยวกับทั้งพื้นที่ป่า พื้นที่ที่เป็นเขต

อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพราะมีหลักเกณฑ์และข้อจำกัดทางกฎหมายแตกต่างกัน และจะส่งไปถึงการจัดการหรือปฏิบัติการเกี่ยวกับช้างป่าหรือสัตว์ป่าที่ต้องถูกจำกัดบริเวณหรือพื้นที่อยู่อาศัยทำกินมิให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน นอกจากนี้ เมื่อชุมชนได้มีสิทธิในการอนุรักษ์ จัดการ และใช้ประโยชน์จากช้างป่าแล้วย่อมต้องมีการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้การดำเนินการมีลักษณะที่ไม่ยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถนำข้อบกพร่องหรือข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์ช้างป่าอย่างยั่งยืนมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อวางแผนดำเนินการ เช่น การก่อสร้างสิ่งจำเป็นในการจัดการช้างป่า แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ตลอดจนอาคารบ้านพักที่สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งจำเป็นจะต้องทำการศึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ช้างป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี